

❧

HET EXCUSEREN VANWEGE ONWETENDHEID

door

Shaykh Abā Buṭayn

(o. 1282 AH) رَحْمَةُ اللَّهِ

vertaling en voetnoten

drs. Abū Junayd ʿĪsā al-Hūlandī

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

In de naam van Allah, de Barmhartige, de Genadevolle

Shaykh Abā Buṭayn¹ – moge Allah hem genadig zijn – zei het volgende over de kwestie van ‘het excuseren vanwege onwetendheid’ (*al-‘udhr bi-l-jahl*):

‘Sommige personen die redetwisten met als doel om de afgodenaanbidders (*mushrikūn*) te verdedigen gebruiken het verhaal van de man die zijn familie opdroeg om hem na zijn dood te verbranden² als argument dat degene die ongelooft begaat uit onwetendheid niet ongelovig wordt en dat alleen degene die koppig is ongelovig wordt.

¹ Shaykh Abā Buṭayn: ‘Abd Allāh b. ‘Abd al-Raḥmān b. ‘Abd al-‘Azīz ‘Abā Buṭayn’ (1194-1282 AH) was een van de grote geleerden van Najd en werd ook wel ‘de moefti van de landen van Najd’ genoemd. Voor een uitgebreide biografie zie: ‘Abd Allāh al-Bassām, *‘Ulamā’ Najd kbilāl thamāniyat qurūn*, vol. 4 (Riyad 1419 AH), 225-244.

² Er zijn verschillende versies overgeleverd van dit verhaal. Het komt er op neer dat er ooit een man was die op het punt stond om te overlijden. Hij gaf zijn familie de opdracht om hem te verbranden na zijn dood. Hij dacht dat hij hiermee de bestraffing van Allah zou ontlopen. Allah vergaf hem vervolgens omdat hij het deed uit vrees voor Hem. Zie onder andere: *Ṣaḥīḥ al-Bukhārī* (nr. 3294); *Ṣaḥīḥ Muslim* (nr. 2756).

Het antwoord op dit alles is dat Allah *سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى* Zijn Boodschappers gezonden heeft als brengers van verheugende tijdingen en als waarschuwers, zodat de mens geen excuus tegenover Allah zou hebben na (de komst van) de Boodschappers. Het belangrijkste waar zij mee werden gestuurd en waar zij naar uitnodigden was het aanbidden van Allah alleen, zonder deelgenoten aan hem toe te kennen, en het verbod op afgoderij (*shirk*), wat het aanbidden van een ander dan Hem inhoudt. Als degene die grote afgoderij (*shirk akbar*) pleegt geëxcuseerd is vanwege onwetendheid, wie is dan degene die niet wordt geëxcuseerd?!

Deze bewering impliceert dat Allah enkel een bewijs zou hebben tegen de koppige persoon. Degene die deze bewering doet kan zijn eigen stelregel niet eens algemeen maken. Hij valt dan onvermijdelijk in tegenstrijdigheid. Hij kan zich bijvoorbeeld niet onthouden van het ongelovig verklaren van degene die twijfelt over de Boodschap van (de Profet) Muḥammad *صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* of twijfelt over de Wederopstanding, of andere zaken die behoren tot de fundamenteën van de Religie. Degene die twijfelt is een onwetende. De juristen hebben het oordeel over de afvallige (*murtadd*) vermeld in de boeken van jurisprudentie (*al-fiqh*). Een afvallige is een moslim die, nadat hij de Islam is binnengetreten, ongelovig is geworden door een uitspraak, een handeling, een twijfel of een geloofsovertuiging.

En de oorzaak van twijfel is onwetendheid.

De bewering (dat alleen de koppige persoon ongelovig wordt) impliceert ook dat wij de onwetenden onder de joden, de christenen en degenen die de zon, de maan en de afgodsbeelden aanbidden niet ongelovig verklaren vanwege hun onwetendheid, noch degenen die door ‘Alī b. Abī Ṭālib رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ met het vuur zijn verbrand³, omdat wij er zeker van zijn dat zij onwetenden zijn. De moslims hebben een consensus over het ongeloof van degene die de joden en de christenen niet ongelovig verklaart, of twijfelt over hun ongeloof. Tegelijkertijd zijn wij er zeker van dat de meesten van hen onwetenden zijn.’⁴

Verder zei Shaykh Abā Buṭayn:

‘Wat betreft de man die zijn familie opdroeg om hem te verbranden, en dat Allah hem vergaf ondanks zijn twijfel

³ Al-Bukhārī heeft overgeleverd op gezag van ‘Ikrima dat ‘Alī b. Abī Ṭālib رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ een groep ketters strafte door ze te verbranden met vuur. Zie: *Ṣaḥīḥ al-Bukhārī* (nr. 6922). Volgens al-Isfarāyīnī ging het om een groep extreme sjiieten (Rawāfiḍ) die overdreven in ‘Alī رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ en goddelijkheid aan hem toekenden. Zie: Ibn Ḥajar al-‘Asqalānī, *Fatḥ al-Bārī* (16/143).

⁴ ‘Abd al-Raḥmān b. Muḥammad b. Qāsīm (red.), *Al-Durar al-saniyya fī al-ajwiba al-Najdiyya*, vol. 12 (z.p., 1996), 68-69. (Vertaling: Abū Junayd).

over een van de eigenschappen van de Heer *سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى*, Allah vergaf hem slechts omdat de Boodschap hem niet bereikt had. Dat zeggen meerdere geleerden. Daarom zei Shaykh Taqī al-Dīn (Ibn Taymiyya): “Degene die twijfelt over een van de eigenschappen van de Heer *سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى* terwijl zijn soortgelijke er niet onwetend over is, die is ongelovig geworden. Maar wanneer zijn soortgelijke er onwetend over is, dan is hij niet ongelovig geworden.” Hij (d.w.z. Ibn Taymiyya) zei: “En daarom heeft de Profeet *صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* de man die twijfelde over de almacht (*qudra*) van Allah niet ongelovig verklaard, omdat hij pas ongelovig wordt nadat de Boodschap hem heeft bereikt.” Hetzelfde zei Ibn ‘Aqīl. Hij bracht het in verband met het feit dat de oproep hem niet had bereikt.

De geprefereerde mening van Shaykh Taqī al-Dīn (Ibn Taymiyya) is dat degene die onwetend is over de eigenschappen niet ongelovig wordt en dat dit niet geldt voor afgoderij en dergelijke zaken.⁵

⁵ Ibidem, 73. (Vertaling: Abū Junayd). Er zijn verschillende interpretaties gegeven door de vroegere geleerden die er allemaal op duiden dat het verhaal van de man die zich liet verbranden na zijn dood niet als bewijs gebruikt kan worden voor het excuseren vanwege onwetendheid in duidelijke zaken van ongelof. Zie voor een uitgebreide bespreking van de verschillende interpretaties: Abū al-‘Ulā al-Rāshid, *‘Ārid al-jahl wa-atbarubu ‘alā ahkām al-i’tiqād ‘inda Abl al-Sunna wa-l-Jamā’a* (Riyad: Maktabat al-Rushd, 1429 AH), 398-434.